LAKIVALIOKUNTA

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta HE 263/2016

Kriminaalihuollon tukisäätiö pyytää lakivaliokuntaa kiinnittämään huomiota lakiesityksen kohtaan vangeille maksettavista toimintarahaluokista (9 luku 6 §). Lausuntokierroksella oli kritisoitu sitä, että toimintarahaluokkien kriteerit olisivat lisääntyneet ja tämä voi olla yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallista. Hallituksen esitystä oli tämän jälkeen muutettu siten, että suljetuissa laitoksissa maksettaisiin vain kahta alinta toimintarahaluokkaa. Tällä hetkellä suljetuissakin laitoksissa on käytössä kolme toimintarahaluokkaa.

Vankirahauudistus on tervetullut ja pitkään odotettu. Esitys parantaa tutkintavankien asemaa tuomalla heidät käyttörahan piiriin sekä nostaa hiukan vajaatyöllistettyjen sekä lyhyempää tuomiota suljetussa vankilassa suorittavien ansiomahdollisuuksia. Kolmannen palkkaluokan poistaminen suljetuista laitoksista voi kuitenkin pitkäaikaisvankien kohdalla johtaa ansioiden selvään laskuun. Jos käytetään esityksen mukaista 20 arkipäivän laskukaavaa, on toimintaraha nykyisin toisessa luokassa 126 € ja kolmannessa 168 €. Esityksen mukaan suljetuissa laitoksissa korkein toimintaraha olisi jatkossa 136,80 €.

Pitkää tuomiota suorittava vanki voi rangaistuksen aikana kouluttautua tai hankkia työtoiminnassa sellaista ammattitaitoa tai osaamista, jonka perusteella hän tällä hetkellä voi saada kolmosluokan toimintarahaa. Vangilla voi myös ennestään olla taitoja ja osaamista, joide perusteella hän voisi nopeastikin edetä kolmanteen toimintarahaluokkaan. Näiden vankien kohdalla toimintarahaluokkien rajoittaminen kahteen voi vähentää kiinnostusta toimintoihin osallistumiseen.

Esityksessa on tavoiteltu myös vankien sitouttamista rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan: ”toimintarahaluokkaa arvioidessa tulisi ottaa nykyistä selvemmin huomioon vangin rangaistusajan suunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen” (yksityiskohtaiset perustelut, 9 luku 6 § 2 mom). Kriminaalihuollon tukisäätiö totesi jo lausuntokierroksella ansioiden sitomisen rangaistusajan suunnitelman etenemiseen olevan ongelmallista. Etuusjärjestelmän uudistus ja kannustavuus ei siten vielä takaa sitä, että vangeille olisi tarjolla toimintoja, joilla he voivat nostaa ansiotasoaan. Vankiloissa järjestettävien toimintojen määrä on myös vähentynyt. Toimintojen osalta haluamme nostaa esille erityisesti naisvankien ja eristyksissä olevien vankien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua toimintoihin.

Rangaistusajan suunnitelmaan kirjatut tavoitteet eivät aina ole vangin näkökulmasta häntä parhaiten palvelevia, hän on niistä suunnitelman laatijan kanssa eri mieltä, tai vangin tilanne muuttuu selvästi tuomion aikana. Suunnitelmiin kirjataan hyvin vähän esimerkiksi koulutukseen, päihdeongelmaan tai perhesuhteiden ylläpitoon liittyviä tavoitteita, joilla olisi suuri vaikutus uusintarikollisuuden vähenemiseen. Osa tavoitteista on myös sellaisia, joiden mittaaminen/etenemisen arviointi voi olla vaikeaa (esim. velkojen selvittely).

Kriminaalihuollon tukisäätiö esittääkin, että käsillä olevaa lakiuudistusta säädettäessä eduskunta päättäisi seurata
-että vangeille on tarjolla riittävästi toimintoja

-mitä vaikutuksia toimintarahan tason kytkemisellä rangaistusajan suunnitelman etenemiseen on suunnitelmien laatimisen (tavoitteiden asettaminen) sekä niiden etenemisen seurannan (mitkä tekijät vaikuttavat suunnitelman etenemiseen/etenemättömyyteen) kannalta.

Maarit Suomela
Kehittämisjohtaja

Anastasia Lapintie
Sosiaalineuvoja, kriminaaliasiamiestoiminta